

POSTANOWIENIE Z DNIA 3 KWIETNIA 2008 R.
WZ 16/08

Niedopuszczalne jest jednoczesne uznanie czynu zabronionego za przestępstwo stanowiące wypadek mniejszej wagi i za czyn o znikomej szkodliwości.

Przewodniczący: sędzia SN W. Maciak.

Sędziowie SN: M. Buliński, M. Pietruszyński (sprawozdawca).

Prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej: płk J. Żak.

Sad Najwyższy w sprawie: 1) mł. chor. sztab. Piotra D., 2) mł. chor. sztab. Krzysztofa G. , 3) mł. chor. Krzysztofa B., 4) Marzeny Z., oskarżonych o popełnienie przestępstwa określonego w art. 271 § 1 k.k., po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej na posiedzeniu w dniu 3 kwietnia 2008 r. zażalenia prokuratora na niekorzyść oskarżonych na postanowienie Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 16 stycznia 2008 r., po wysłuchaniu wniosku Prokuratora

na podstawie art. 440 k.p.k. z m i e n i ł zaskarżone postanowienie odnośnie oskarżonych: mł. chor. sztab. Piotra D., mł. chor. sztab. Krzysztofa G., mł. chor. Krzysztofa B., Marzeny Z. w ten sposób, że wyeliminować z niego zapisy „uznając go za wypadek mniejszej wagi, tj. o przestępstwo określone w art. 271 § 2 k.k. w zw." (...)

UZASADNIENIE

Wojskowy Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 16 stycznia 2008 r., postępowania karne wszczęte wobec mł. chor. sztab. Piotra D., mł. chor. sztab. Krzysztofa G., mł. chor. Krzysztofa B. o czyny polegające na tym, że bliżej nieokreślonego dnia stycznia 2006 r., będąc funkcjonariuszami publicznymi, pełniąc zawodową służbę wojskową w J.W. (...) w M., poświadczyli nieprawdę w dokumencie, co do okoliczności mającej znaczenie prawne w ten sposób, że będąc wyznaczonymi Rozkazem Dowódcy (...) Nr 21 z dnia 25 września 2005 r. w sprawie przeprowadzenia pełnej inwentaryzacji majątku (...) do zespołu spisowego gospodarki kasy, podpisali protokół inwentaryzacji okresowej prac komisji w składzie: mł. chor. sztab. Piotr D., mł. chor. Krzysztof B. i mł. chor. sztab. Krzysztof G. z dnia 31 grudnia 2005 r., mimo że tego dnia oraz w tym składzie komisja nie prowadziła żadnej kontroli, uznając je za wypadki mniejszej wagi, tj. przestępstwa określone w art. 271 § 2 k.k. w zw. z art. 271 § 1 k.k. – umorzył na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k. z uwagi na ich znikomą społeczną szkodliwość.

Tym samym postanowieniem postępowanie karne wszczęte wobec Marzeny Z. o czyn polegający na tym, że bliżej nieokreślonego dnia stycznia 2006 r., będąc osobą uprawnioną do wystawienia dokumentu, piastując stanowisko samodzielnego kasjera w JW (...) w M., poświadczyła w dokumencie nieprawdę, co do okoliczności mającej znaczenie prawne. w ten sposób, że podpisała protokół inwentaryzacji okresowej z dnia 31 grudnia 2005 r. jako osoba odpowiedzialna materialnie, mimo że tego dnia komisja wyznaczona rozkazem Dowódcy (...) w M. Nr 21 z dnia 25 września 2005 r. w sprawie przeprowadzenia pełnej inwentaryzacji majątku JW (...) w M. w składzie: mł. chor. sztab. Piotr D., mł. chor. Krzysztof B., mł. chor. Krzysztof G. nie prowadziła, uznając go za wypadek mniejszej wagi, tj. przestępstwo

określone w art. 271 § 2 k.k. w zw. z art. 271 § 1 k.k. – umorzył z uwagi na znikomość społecznej szkodliwości tego czynu.

Na to postanowienie zażalenie wniósł prokurator i zarzucając obrazę prawa materialnego – art. 115 § 2 k.k. oraz art. 1 § 2 k.k. – wskutek bezzasadnego uznania, że czyny podejrzanych charakteryzuje znikoma społeczna szkodliwość, podczas gdy ich strona przedmiotowa w postaci chronionego dobra, okoliczności popełnienia czynu oraz strona podmiotowa – postać zamiaru i motywacja wykluczają zastosowanie w tej sprawie art. 1 § 2 k.k., wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Analiza orzeczenia Sądu pierwszej instancji daje podstawy do stwierdzenia, że jest ono wadliwe w zakresie zastosowania prawa. Wojskowy Sąd Okręgowy w W., nie podzielając zaproponowanej w akcie oskarżenia oceny prawnej czynów oskarżonych (art. 271 § 1 k.k.), uznał że każdy z tych czynów stanowi wypadek mniejszej wagi, tj. przestępstwo z art. 271 § 2 k.k. w zw. z art. 271 § 1 k.k. i postępowanie karne o te czyny umorzył z uwagi na znikomy stopień ich społecznej szkodliwości.

Takie rozstrzygnięcie jest nie do zaakceptowania.

Zdaniem Sądu Najwyższego nie jest dopuszczalne w orzeczeniu dotyczącym tej samej osoby i tego samego zarzucanego czynu, jednoczesne uznanie, że czyn stanowi wypadek mniejszej wagi i zawiera znikomy ładunek społecznej szkodliwości (art. 1 § 2 k.k.), ponieważ wypadek mniejszej wagi jest postacią czynu o znamionach przestępstwa typu podstawowego, charakteryzującą się tylko przewagą elementów łagodzących o charakterze przedmiotowo-podmiotowych, a czyn o znikomym stopniu społecznej szkodliwości – przestępstwa nie stanowi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 października 1996 r., V KKN 79/96, OSNKW 1997, z. 3-4, poz. 27). O

uznanie czynu za wypadek mniejszej wagi decyduje ocena jego społecznej szkodliwości, zmniejszonej w wyniku uwzględnienia określonych okoliczności charakteryzujących stronę przedmiotową i podmiotową czynu, ale nie do granicy znikomości.

Zatem uznanie, że czyn stanowi wypadek mniejszej wagi określony w art. 271 § 2 k.k., którego stopień społecznej szkodliwości jest wyższy niż znikomy, przekreślało możliwość jednoczesnego uznania, iż jego społeczna szkodliwość jest znikoma i umorzenia postępowania karnego o ten czyn. Wewnętrzna sprzeczność orzeczenia Sądu pierwszej instancji wynikała z błędnego zastosowania przepisów prawa karnego materialnego, kształtujących zasady odpowiedzialności karnej sprawców czynów zabronionych. Błąd ten nie został podniesiony w zażaleniu. Tym niemniej sąd odwoławczy ma prawo i obowiązek zbadania sprawy pod względem merytorycznym i prawnym nie tylko w granicach środka odwoławczego, ale także z urzędu niezależnie od tych granic – w celu stwierdzenia, czy nie zachodzi oczywiście (obecnie rażąca) niesprawiedliwość orzeczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 29 maja 1973 r., V KRN 118/73, OSNKW 1973, z. 12, poz. 155).

Podstawę do uchylenia lub zmiany orzeczenia stanowi określony w art. 440 k.p.k. stan rażącej niesprawiedliwości, uniemożliwiający utrzymanie orzeczenia w mocy. W grę wchodzi zatem każdy ze względnych powodów odwoławczych stwierdzony poza granicami zaskarżenia, pod warunkiem, że wpłynął on na orzeczenie, a jego natężenie było takie, iż w rażący sposób czyni to orzeczenie niesprawiedliwym (por. T. Grzegorzcyk: Kodeks postępowania karnego, komentarz, Kraków 2003, s.1158).

Zdaniem Sądu Najwyższego, błąd w zastosowaniu prawa materialnego, popełniony przez Sąd pierwszej instancji, a stwierdzony poza granicami zaskarżenia, wywarł taki wpływ na treść zapadłego orzeczenia, że w

sposób rażący narusza ono poczucie sprawiedliwości i utrzymanie w mocy tego orzeczenia nie jest możliwe.

Posiłkując się treścią art. 434 § 2 k.p.k. oraz uwzględniając okoliczności przedmiotowe i podmiotowe towarzyszące czynom oskarżonych, a to: że działanie oskarżonych podjęte zostało za namową dowódcy jednostki, oskarżeni trwali w przekonaniu, iż potrzeba sporządzenia kolejnego dokumentu związana jest z koniecznością zapewnienia korelacji między składem komisji wyznaczonej a składem komisji prowadzącej kontrolę, w toku rzeczywistej kontroli nie stwierdzono żadnych uchybień w funkcjonowaniu określonej działalności finansowej jednostki, co skutkowało brakiem różnic jakościowych pomiędzy oboma dokumentami kontrolnymi, oskarżeni nie wykazali w swoim zachowaniu szczególnego nasilenia złej woli, gdyż nie starali się ukryć faktu poświadczenia nieprawdy w kolejnym dokumencie, pozostawiając w obrocie prawnym dokument wcześniej sporządzony, oskarżony nieobecny podczas rzeczywistej kontroli przed podpisaniem dokumentu upewnił się co do jakości przeprowadzonej kontroli i działał w niczym niezakłóconym zaufaniu do osób, które przeprowadziły kontrolę, sprowadzające w rzeczywistości społeczną szkodliwość tych czynów do obszaru znikomości, Sąd Najwyższy uznał, że możliwe było dokonanie zmiany orzeczenia na korzyść oskarżonych, przez wyeliminowanie z tego orzeczenia zapisów o uznaniu tych czynów za wypadek mniejszej wagi, tj. przestępstwo określone w art. 271 § 2 k.k. w zw. z art. 271 § 1 k.k., a więc usunięcie wewnętrznej sprzeczności orzeczenia o charakterze prawnym. Zatem, po zmianie orzeczenia, umorzenie postępowania z uwagi na znikomość społecznej szkodliwości, będzie odnosiło się do czynów zarzucanych oskarżonym w akcie oskarżenia.

W końcowej części Sąd Najwyższy pragnie wskazać, że podziela wywody poczynione w uzasadnieniu zażalenia, a wskazujące na niemożliwość odwoływania się w kolejnym orzeczeniu wydanym w określonej

sprawie do treści ustaleń poczynionych w orzeczeniu, które zapadło w sprawie jako pierwsze i zostało uchylone. Słusznie wykazano też, że takiego błędu w procedowaniu dopuścił się Sąd pierwszej instancji, tyle tylko, że nie uczyniono z tego zarzutu środka odwoławczego. Podkreślić również należało, że w rzeczywistości trudno byłoby wykazać wpływ stwierdzonego naruszenia na treść rozstrzygnięcia, zwłaszcza że ustalenie o braku istotnego zagrożenia wiarygodności dokumentów było powiązane z rzeczywistym wynikiem kontroli, którego ustalenie nie wymagało odwoływania się do treści uchylonego orzeczenia. Odnosząc się z kolei do kwestii różnic w datach obu dokumentów, których wpływ na stopień społecznej szkodliwości czynów oskarżonych był rozważany w pierwszym orzeczeniu wydanym w tej sprawie, a do których to rozważań odwołał się również Sąd pierwszej instancji, to akcentując niewłaściwość postępowania sądu, wskazać należało, że zagadnienie to nie miało żadnego wpływu na ocenę stopnia społecznej szkodliwości czynów oskarżonych.

Z tych względów orzeczono jak na wstępie.